

Coronament de l'escultura que l'artista Juan Ripollés ha col·locat a la rotonda d'entrada a l'aeroport de Castelló de la Plana.

El meu estrany país

Juan Moreno, periodista de la revista 'Der Spiegel' a Alemanya i fill d'un emigrant espanyol, torna aquest estiu al país del seu pare per a trobar els orígens de la crisi que afecta l'estat espanyol.

Fa uns quants mesos que em va entrevistar un home baixet. Era un periodista de televisió que jo no havia vist mai i que a Espanya el coneixen fins i tot els xiquets. Li diuen Jordi Évole i, segons que em va contar, abans treballava en un programa d'humor bastant famós. Ens vam trobar una nit freda i humida de dissabte al costat de la Porta de Brandenburg.

Jordi Évole em va demanar que li parlara d'Alemanya des del punt de vista del fill d'un emigrant espanyol, però sobretot com a alemany. Volia que li aclarira què fèiem bé nosaltres, els alemanys, i què feien malament ells, els espanyols.

Què esperava que li contestara? Que no es pot tenir una economia viable a partir del sol, les taronges i de cobrir la costa de la Mediterrània amb ciment? Que els clubs de futbol espanyols no han de tornar els 750 milions d'euros que deuen a Hisenda? Que els alumnes de les escoles espanyoles, segons un estudi recent del grup PISA, no han millorat els seus resultats tot i que abans de la crisi les recaptacions en impostos eren de rècord? Últimament, hi he pensat molt sovint, en aquella entrevista, en la crisi econòmica, si realment sé com està la situació al meu país d'origen.

Els meus pares eren pagesos d'Andalusia. Van decidir de venir a Alemanya a la dècada dels 70 i van treballar en una fabrica de pneumàtics a Hanau fins que no es van jubilar. El meu pare va anar a escola només quatre anys. No tenien llibres i el professor només disposava d'una enciclopèdia per a fer classe. El meu pare va arribar fins a la lletra D –o pot ser fins a la F, qui sap–, però és clar que la formació que va rebre era de pena. Quan va emigrar tenia 17 anys.

Resseguir els orígens. Jo vaig nàixer a Espanya, tinc un nom espanyol, accent espanyol, un passaport espanyol i m'alegre de la victòria de la selecció espanyola a l'Eurocopa. Tot i això, visc a Alemanya, he estudiat a Alemanya i també hi treballo.

Els meus records més intensos d'Espanya són de fa 25 anys, tot i que hi he anat moltes vegades més. Són els records d'estiu d'un nen. La meua fa-

mília era una d'aquelles de la caravana d'emigrants que cada any carregava l'Opel i viatjava fins al seu país, travessant primer França i seguint la costa mediterrània fins a arribar al poble dels meus pares. Eren trenta hores de viatge amb cotxe, amb pauses només per a fer gasolina o perquè el pare fumara. El seient del darrere l'ocupàvem el meu germà, una maleta i jo. M'encantaven, aquells viatges.

Després de l'entrevista amb Jordi Évole vaig decidir de tornar a fer un d'aquells viatges. Seguir una altra vegada la costa. Però hi esmerçaria una mica més de temps per a poder parlar amb la gent. Volia que em contaren què havia passat en el seu país, un país que de fa un temps s'ha abocat a la bogeria. Jo no sabia per què. Potser per la incapacitat de produir alguna cosa amb sentit? Pel desastre de la construcció? O bé pel cinisme amb què esperen l'ajuda del fons de rescat?

Barcelona, primera parada. La primera gran ciutat que puc recordar és Barcelona. Ací és on comença el meu viatge. Llavors no era la ciutat d'hotels de disseny i de bars de tapes al Barri Gòtic, la ciutat idíl·lica per als alumnes de filologia de llengües romàniques que estudien a Espanya. En la meua infància era una ciutat sense ronda de circumval·lació, encara no l'havien construïda. El meu pare odiava l'anarquia que regnava en el transit d'aquella ciutat: els Seat, la Guàrdia Civil —que llavors encara estava al servei de Franco i mantenia aquella desagradable arrogància... També recorde ma mare, que ens obligava al meu germà i a mi a tancar les finestres quan arribàvem als semàfors, tot i que feia una calor de mil dimonis perquè, segons ella, hi havia estafadors que esperaven que passara un cotxe alemany per a engalipar-nos. No m'agradava gens Barcelona.

Però ara, l'any 2012, la situació és ben diferent. Hi arribe quan Mariano Rajoy ja ha anunciat a Europa que el rescat dels bancs espanyols podria costar uns 100.000 milions d'euros, per bé que sempre havia defensat que Espanya no necessitaria cap ajuda.

A l'hotel mire les notícies, que, com sempre, consten de dues parts. Primer ve la pel·lícula de por i després l'hora

S'entén que dediquen la meitat del temps d'emissió de les notícies als esports. Altrament, la major part de la població es tornaria boja

del conte. Cada vegada hi ha més gent que tanca el compte corrent del banc, Castella - la Manxa ha clausurat 70 escoles i la taxa de desocupació arriba quasi al 25%: aquesta és la pel·lícula de por. L'hora del conte ve quan parlen de la selecció espanyola. Si ens quedem a veure una mica més les notícies, entendrem per què la meitat del temps d'emissió la dediquen als esports. Si no fora així, la major part de la gent es tornaria boja. Tot gira entorn de la crisi, absolutament tot: un mercat de materials per a la construcció ofereix 200 places i hi acudeixen 12.000 candidats, llicenciats que al currículum no hi fan constar que tenen una titulació per a poder competir amb els treballadors més poc qualificats, batalles campals entre policies i miners en vaga d'Astúries, l'augment de vendes de caixes fortes... Això no són notícies, això és aterrir la gent.

Tanmateix, Barcelona és plena de turistes. L'any passat el nombre de pernoctacions va créixer-hi i les cafeteries de la plaça de Catalunya cada vegada apugen més el preu d'un cafè. A més a més, la policia porta a terme una campanya per a fer fora la gent que capta pel carrer. Però qui vulga trobar-se amb la crisi només haurà d'endinsar-se un parell de carrers més avall.

Una història entre un milió. Em trobe Pedro Panlador en una cruïlla de l'avinguda Diagonal, un home flac que s'enfronta tot sol a una sucursal de Bankia. Vol assaltar-la, i unes quantes persones que pensen com ell l'acompanyen. S'han posat en contacte amb unes quantes redaccions de diaris perquè informen de la seua protesta, però els han dit que no. Ara per ara, a qualsevol lloc d'Espanya assalten qualsevol banc en qualsevol moment. Bankia va fer fora Pedro Panlador de casa seua perquè no podia pagar el préstec. Només el primer trimestre d'enguany es van desnonar 200 habitatges cada dia.

Panlador va nàixer a Colòmbia i viu a Barcelona des de ja fa dotze anys. Ara té uns deutes de 242.000 euros. Abans de la crisi era xofer i ja fa dos anys que no té feina.

Molts vianants passen de llarg. Alguns li diuen que és molt valent, i alguns altres l'aplaudeixen i tot. Ningú no veu amb mals ulls que un home es plante davant d'un banc i que títlle els treballadors de la sucursal de "criminals". Panlador diu que actua "pacíficament", que només vol "parlar amb el director".

El 2011, Bankia va originar unes pèrdues de 3.000 milions d'euros i ara el grup en necessita més de 20.000 milions per a no entrar en fallida i no arrossegar el sistema financer espanyol cap a l'abisme. Rodrigo Rato, abans de ser director del grup Bankia, havia estat cap del Fons Monetari Internacional fins l'any 2007, i ara és justament l'FMI que possiblement haurà de rescatar Espanya. Tot plegat sembla un acudit.

Panlador i els seus companys volen començar l'assalt. És la primera vegada que ho fan. Panlador ja havia acampat davant una sucursal de Bankia, però diu que un assalt pressiona més. Reuneix tot el valor i s'adreça cap a l'entrada. Llavors s'adona que la sucursal té una porta de seguretat i un timbre. Panlador toca el timbre. Bankia no obri. Panlador es gira cap a la resta. Semblen desconcertats. Al final, un home comença a fer sonar un xiulit.

L'única cosa que pot fer Panlador és apegar al vidre uns quants adhesius que diuen que els bancs han de parar de desnonar els clients que es retarden en el pagament del préstec. Avui Espanya és un país de manifestacions tràgiques. Panlador torna uns quants passos enrere. A Espanya no hi ha cap fallida personal. Panlador mantindrà el préstec de 242.000 euros durant tota la seua vida. "Estic cansat", diu.

Un grup de turistes passen, el juny passat, davant la Sagrada Família. Durant els sis primers mesos de l'any, Barcelona va rebre quatre milions de visitants.

Probablement, les protestes necessiten de tant en tant una mica d'èxit, alguna llum d'esperança que demostre que la lluita ha valgut la pena. I probablement s'ha de veure clar, si més no, qui és l'enemic.

Ara bé, qui és el culpable? Potser és Bankia, pel fet de donar 250.000 euros a una persona que guanyava 940 euros nets cada més? O bé és Panlador, per haver acceptat un préstec d'aquesta mena? Ningú no l'hi va obligar, però també és possible que ambdós en tingueren la culpa.

També pot ser que siga el gran ventall d'oportunitats que s'oferien. Hi havia construcció pertot arreu, i pertot arreu es feien diners. Dinners barats, bancs que els regalaven, habitatges que semblaven que es pagaven sols, milers de llocs de feina, etc. Tot açò va convertir Espanya en un addicte al joc dins un casino. Ningú no podia suportar que el veí es permetera el luxe de tenir una casa per a passar el cap de setmana a Conil, a la Costa de la Luz, i ell només un apartament a primera línia de platja. Qui s'hauria imaginat

llavors que al final gent com Pedro Panlador haurien de plantar-se davant una sucursal d'un banc i fer sonar el timbre per a poder-hi entrar?

Faig una encaixada amb Panlador i li desitge bona sort. Barcelona és meravellosa, fins i tot més bonica que Berlín, Frankfurt o Munic, tot i els cartells d'"en venda" que penjen dels balcons i malgrat les nombroses botigues de "compre or" que poblen la ciutat. La impressió que em fa aquesta ciutat és la de la dona del director d'una fàbrica que encara no vol admetre que la companyia ha entrat en fallida. Els abrics de pell encara hi són, l'anell de diamants, la porcellana, però tothom sap que prompte en desapareixeran. La taxa d'ocupació a Barcelona ha passat d'un 7% a un 17,7% aquest darrer any. Hi ha un 17,7% de gent sense feina a la ciutat més rica de l'estat espanyol.

Viure al límit. Puge al cotxe i abandone Barcelona. Tinc una reunió a Sabadell, l'antiga ciutat tèxtil. He quedat amb Antonio, un pare de família.

També ha perdut la casa, però no vol assetjar cap banc. S'esforça per a no fer-ho. Ara ha ocupat un habitatge. És primera hora de la vesprada. Antonio és davant de casa seua i sap què pense. La veritat és que Antonio es retira molt a George Clooney.

"Ho sé –admet–, m'ho diu tothom." Antonio entra al piset estret. M'ensenya el bany, la cuina amb una nevera enorme i el dormitori, on hi ha dos llits, un amb un osset de peluix. "I això és tot", diu Antonio. Dues habitacions a la planta baixa d'un edifici, aquesta és la seua nova llar. Al bany s'amuntonen uns quants cartons. "Quant fa que vius ací?", li demane. "Dos dies", respon. "Com hi has entrat?" "Això no t'ho puc dir. Només et diré que abans era soldador –afegeix–. Demà hi vindran a dormir les meues filles per primera vegada."

Antonio té dues filles de 14 anys i 17. La més petita encara va a l'institut i la gran fa un cicle formatiu de perruqueria. Per culpa de la crisi, l'estudiant de perruqueria no rep cap ajuda econòmica, però és l'única de la seua classe que

Mig centenar de persones grans protestaven el maig passat en una oficina de Bancaixa –entitat pertanyent a Bankia–, contra Rodrigo Rato per la seua gestió a l'entitat rescatada per l'estat.

ha trobat feina. Antonio enretira l'osset de peluix i seu damunt el llit.

El seu nom complet és Antonio Zamora Hidalgo. Té 47 anys, és bastant introvertit i abans d'ahir va començar la seua lluita contra el sistema. Havia treballat durant 20 anys en una fàbrica de metall i fa 12 anys que va demanar un préstec al BBVA per a poder comprar-se un pis. Quan no va poder pagar les lletres, ho va perdre tot. A Espanya no existeix allò que a Alemanya es coneix com el *Hartz IV*, un programa en què els desocupats de llarga duració i les famílies sense recursos reben un seguit de prestacions, com ara el pagament del lloguer, subvencions en el transport públic, 380 euros mensuals per cada adult de la unitat familiar i 220 euros més per cada fill, juntament amb alguns altres avantatges fiscals; tot això en canvi de fer esporàdicament tasques d'interès públic, com ara escombrar el carrer, instal·lar enllumenat públic, etc. A Espanya hi ha una normativa que preveu que el sol·licitant d'un préstec no salde el deute amb el retorn de l'immoble. En comptes

d'això, no solament perd l'habitatge, sinó que a més encara deu el preu de compra inicial de l'immoble.

Antonio Zamora Hidalgo no sabia on anar amb les seues filles. La seua dona fa poc que els va abandonar, perquè no podia sofrir de veure com s'havien enfonsat. Antonio va acudir a la iniciativa popular Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) a Barcelona. Li van dir que el 20% dels habitatges de l'estat espanyol són buits. N'hi havia un que feia cinc anys que estava desocupat, i era a Sabadell.

La petita llar és situada en un carrer lateral tranquil, al barri de Can n'Oriac. Pertany a Caixa Catalunya, que aquests darrers anys també havia concedit préstecs per a comprar immobles i que al final també ha hagut de menester un rescat que s'ha pagat amb els diners dels impostos. "Te l'havies imaginat així?", pregunta Antonio. Faig una ullada a la diminuta cambra en què els dos llits ocupen gairebé la totalitat de l'espai. "I ja que volies ocupar una casa il·legalment, per què no n'has escollida una de més gran?", li pregunta.

Antonio deixa escapar una rialla. No em demanava per l'habitatge, sinó per la situació que vivia Espanya. "Jo et diré com està la situació", em comenta Antonio. "La situació ha arribat a tal punt que persones com jo ens trobem obligats a ocupar habitatges."

Mentre recorre l'autopista em demane qui és aleshores el culpable de tot açò. Aquell home no havia tingut mai cap enfrontament amb la policia, no era alcohòlic, ni anarquista, ni era un radical de l'esquerra. L'únic que hom li podia retraure és que no mirara les notícies. Però ara és un ocupant il·legal. Probablement només ha estat un colp de mala sort, la bola de neu gegantina d'un sistema de préstecs barats i preus d'habitatges elevats que se l'ha endut. El sistema que es coneixia com el *miracle econòmic* espanyol ara s'ha destruït. Era l'època en què la revista nord-americana *Time* encara publicava titulars com ara "Spain rocks" ('Espanya arrasa').

Segona parada: Castelló. Arriba a Castelló de la Plana, una ciutat

caracteritzada per un parc molt bonic i un centre comercial increïblement lleig. Quan era menut m'agradava Castelló de la Plana perquè era l'última parada abans d'arribar al poble dels meus pares. He arribat ací perquè vull esbrinar el motiu pel qual Castelló de la Plana ha construït un aeroport on no s'ha enlairat encara ni un sol avió. L'aeroport ha costat 150 milions d'euros i només és a 65 quilòmetres de València, on l'aeroport és més gran.

Isc de l'autopista de la Mediterrània i entre per la CV10 en direcció a l'aeroport de Castelló de la Plana. La CV10 és la millor carretera per la qual he circulat mai. L'asfalt és perfecte, els senyals són nous i les cunetes són enjardinades. Mitja hora després em trobe parat davant d'una barrera de seguretat i discutint amb un vigilant. No para de parlar per un transceptor: "Serra 1 a Serra 2, tenim un codi 3!". El codi 3 es dispara quan algú s'atura davant la barrera de seguretat i demana al vigilant si pot veure l'aeroport per dins. Al cap i a la fi és pagat amb diners públics i des del 25 de març del 2011 que és inaugurat.

Baixe del cotxe. Al meu darrere hi ha una gran escultura que domina el camí d'entrada a l'aeroport. L'artista, amic del polític que va fer construir l'aeroport, encara treballa en l'escultura. És una obra d'art bastant lletja, i ha costat 300.000 euros. El vigilant continua la conversa pel *walkie-talkie*. Des de fora puc veure la torre de control, un tros de l'aparcament de 3.000 places i un sector de la pista d'enlairament de 2.700 metres. "He passat a la policia el número de la seua matrícula", diu finalment el vigilant. Hi assentesc i me'n vaig pensant que l'aeroport de Castelló de la Plana tampoc no és ni l'aeroport més inútil que hi ha a Espanya, ni el més car. A Ciudad Real n'hi ha un que va costar 1.000 milions d'euros i que tampoc no té ni un sol avió.

Castelló de la Plana és una ciutat que no és ni tan important ni tan rica ni tan coneguda com València o Alacant. No obstant això, algú va tenir la genial idea que, gràcies a la construcció de 17 camps de golf la cosa canviaria. 17 camps de golf amb

Dalt, membres de la delegació internacional que van assistir a la inauguració de l'AVE Madrid-València, el desembre del 2010. **Baix**, un grup de joves protesten davant una oficina d'ocupació de la Generalitat Valenciana.

18 forats cadascun atraurien molts golfistes. I, per tant, necessitaven un aeroport. Però heus ací que els camps de golf no els van fer i ara Castelló es troba en la mateixa situació que Espanya però a escala local. Espanya no vol ser el germà petit d'Europa, és a dir, vol tenir aeroports com toca, carreteres perfectes, etc. Els temps del meu pare en què la gent arribava a les estacions alemanyes amb aquells abrics gruixuts ja feia molt de temps que havien passat a la història. La nova Espanya podia jugar a futbol, tenia empreses grans com Telefónica i cuiners de renom com Ferran Adrià. Deixe el vigilant plantat i em torne a incorporar a la carretera. En tres hores arribaré al poble dels meus pares. Una carretera secundària em fa passar davant d'una obra enorme. És un altre tram de via per al TGV. Avui Espanya té moltes més línies de gran velocitat que no pas Alemanya o França.

Em demane com deu haver estat ser polític aquests darrers anys. Supose que devien tenir una sensació d'èxtasi, una època de desmesures, d'absurditats. Molts polítics havien de presentar algun projecte per a les següents eleccions, i per això a tot arreu s'erigien instal·lacions esportives, teatres, piscines o línies de metro. L'economia es va tornar boja, i els polítics també. Això no obstant, la democràcia semblava que funcionava. Els espanyols podien haver demanat d'on venien aquests diners, podien haver preguntat per què els carrers eren cada vegada més bonics, els trens cada vegada més ràpids... i el rendiment acadèmic dels seus fills cada vegada pitjors. Podien haver votat uns altres polítics no tan bojós. Pensant-ho millor, crec que cada poble, cada municipi, cada província ha tingut exactament els polítics que es mereixien.

Pobres del sud. Arribe al poble del meu pare, Huércal-Ovoera, avui una ciutat de 18.000 habitants a la província d'Almeria. Abans, aquella zona era coneguda com el desert d'Europa, una zona seca i amb una calor insuportable a l'estiu. A Almeria s'hi han rodat molts films, fins i tot alemanys, com *Der Schuh*

des Manitu, de Bully Herbig. I ací és on acaba el meu viatge.

Abans ens quedàvem a casa dels meus avis, una mica als afores. No hi havia lavabo ni electricitat, i això que érem a la dècada dels 80. Actualment, la ciutat disposa d'un teatre públic, una plaça major restaurada, una piscina pública coberta, una piscina a l'aire lliure, un zoo, un parc, un centre històric renovat i fileres i fileres d'edificis encara per acabar.

La casa dels meus pares és a l'extrem nord de la ciutat. És una casa senzilla, força lletja. Tot allò que havien estalviat ho van invertir en aquesta casa de 130 metres quadrats. L'únic luxe que té és un aparell d'aire condicionat de dimensions extraordinàries que, amb una facilitat que sorprèn, pot convertir el nostre menjador en un ambient típic de l'àrtic.

Vaig demanar als meus pares que telefonaren a alguns familiars nostres per a poder parlar amb ells sobre la situació que viu Espanya. El meu oncle Juan treballa en una empresa agrícola des de fa vint anys. Cultiva tomateres, adoba les plantes que hi ha a l'hivernacle i també participa en la recollida. És una feina molt dura, encara que durant la nostra xerrada no se'n queixa ni una sola vegada. Abans del *boom* econòmic, guanyava més o menys tres euros l'hora. Deu anys després encara no arriba a quatre euros. Abans de la crisi anava amb una furgoneta i ara encara té la mateixa. Juan afirma que no li fa falta cap crisi per a adonar-se que no pertany als més rics d'Europa. És pobre, és del sud.

Al meu cosí Pepe la cosa li va anar d'una altra manera. Quan era jove venia sabates al mercat dels pobles del voltant. Després va passar a vendre creïlles i fruita seca, fins que es va treure el carnet de conductor de camions i va intentar fer-se transportista. Si haguera viscut fa 150 anys hauria estat un cercador d'or. Però a l'època de Pepe van venir els anys del *boom* econòmic i els bons temps per a gent com el meu cosí. Persones que volien renunciar a la pobresa. De primer va tenir un camió i el conduïa ell mateix. Poc després va passar a tenir-ne dos, després tres i va arribar un moment en què en tenia vuit o nou.

Sempre hi havia feina i cada vegada més clients. Que si una fàbrica de cervesa, un subministrador de cotxes, el magatzem provisional d'un majorista... Quan la dona de Pepe va fer quaranta anys em van convidar a la festa del seu aniversari. Aquell dia, el meu cosí li va regalar un Audi A6 negre. En aquell moment perfectament hauria pogut rebentar d'alegria. Ho havien aconseguit. Havien acabat de pagar la casa, tenien un cotxe alemany i la seua filla acabava de començar la carrera de medicina. Pepe era una de les persones més gracioses que he conegut mai. Ningú no podia contar tants acudits verds en un minut com ell. Però ara aquell Pepe s'ha esvaït.

El meu cosí ara és un home malalt. El meu pare li va haver de pagar l'últim tractament psiquiàtric. Pepe no ha dit a ningú de la nostra família quants diners deu, però deuen ser milions, i tota la família ja ens hem fet a la idea que no acabarà mai de pagar els deutes. La seua filla, que estudiava medicina, treballa de caixa en un supermercat. Quan arribe a la ciutat dels meus pares i el torne a veure, prenem un cafè ell, el meu pare i jo. Pepe només diu dues paraules: al principi, "Hola" i quan me'n vaig, "Adéu".

La crisi l'ha canviat, ha canviat Espanya. Potser ara el país s'adonarà que no hi ha dreceres per a arribar a Europa, que no s'hi val cap truc enginyós. Simplement cal instaurar una moneda forta. Construir aeroports, vies de tren o camps de golf i que tothom es compre un A6 no va enlloc. Serà un camí difícil i tots ho sabem, però haurà de ser un camí que comence amb l'educació, la investigació, la promoció dels emprenedors. Els espanyols ho poden aconseguir, perquè són un gran poble, són el meu poble, i la crisi els ha servit per a veure fins a on havien arribat. Els han seduït el *boom* immobiliari, els diners barats i l'eufòria. Però no perquè siguin dolents o mandrosos, sinó per què són persones.

Juan Moreno

© *Der Spiegel*

Traducció d'Adel Abugren